

BŐSZE ZSUZSANNA

NAIK-MBK

2018

**Alkalmazott transzgénikus állattechnológiák
GYÓGYHATÁSÚ FEHÉRJÉK
TERMELTETÉSE HÁZIÁLLATOK TEJÉBEN**

GENETICALLY ENGINEERED ANIMALS AND PUBLIC HEALTH

Compelling Benefits for Health Care, Nutrition,
the Environment, and Animal Welfare

Bio
BIOTECHNOLOGY
INDUSTRY ORGANIZATION

A háziállatok genetikai módosítása olyan innovatív technológia, amely orvos biológiai, élelmiszertechnológiai és környezetvédelmi megoldásokat kínál az egészségesebb társadalom felépítéséhez

By **Scott Gottlieb, MD**
American Enterprise Institute

and **Matthew B. Wheeler, PhD**
*Institute for Genomic Biology,
University of Illinois at Urbana-Champaign*

MELY SZEMPONTOKBÓL ÉRDEMES TRANSZGENIKUS NYULAT VÁLASZTANI BIOAKTÍV PEPTIDEK VAGY GYÓGYHATÁSÚ FEHÉRJÉK TERMELTETÉSÉRE?

ELMÉLETI MEGFONTOLÁSOK

- **Bizonyítottan stabil öröklődés és transzgén kifejeződés (< 6 generáció)**
- **Poszttranszlációs módosítások korrekt megjelenése (glikoziláció, γ -karboxiláció, amidálás)**
- **Alkalmas komplex, nehezen kifejeztethető fehérjék termeltetésére (virus részecskék, glikozilált heterodimer molekulák stb.)**

Pharming nyúl farm rekombináns fehérje előállításra
<http://www.pharming.com/aboutus/>

Jelenleg:Renovalife Inc-el együttműködésben állítják elő a tr nyulakat
<http://www.renovalife.com/index.php>

- **SPF Rabbits**
  - **Daily and Weekly health checks**
  - **Pathogen screening (serum, feces, swabs, sentinels)**
  - **Systematic necropsy of dead animals**

- **Colonies behind barriers:**
  - **Closed colonies**
  - **Growing procedures**
  - **Over-pressure Air and water filters**
  - **Fumigation of incoming goods**
  - **Gamma-irradiated feed**
  - **No animal origin ingredients in diet**

Pharming rabbit housing regulations

Termelési adatok

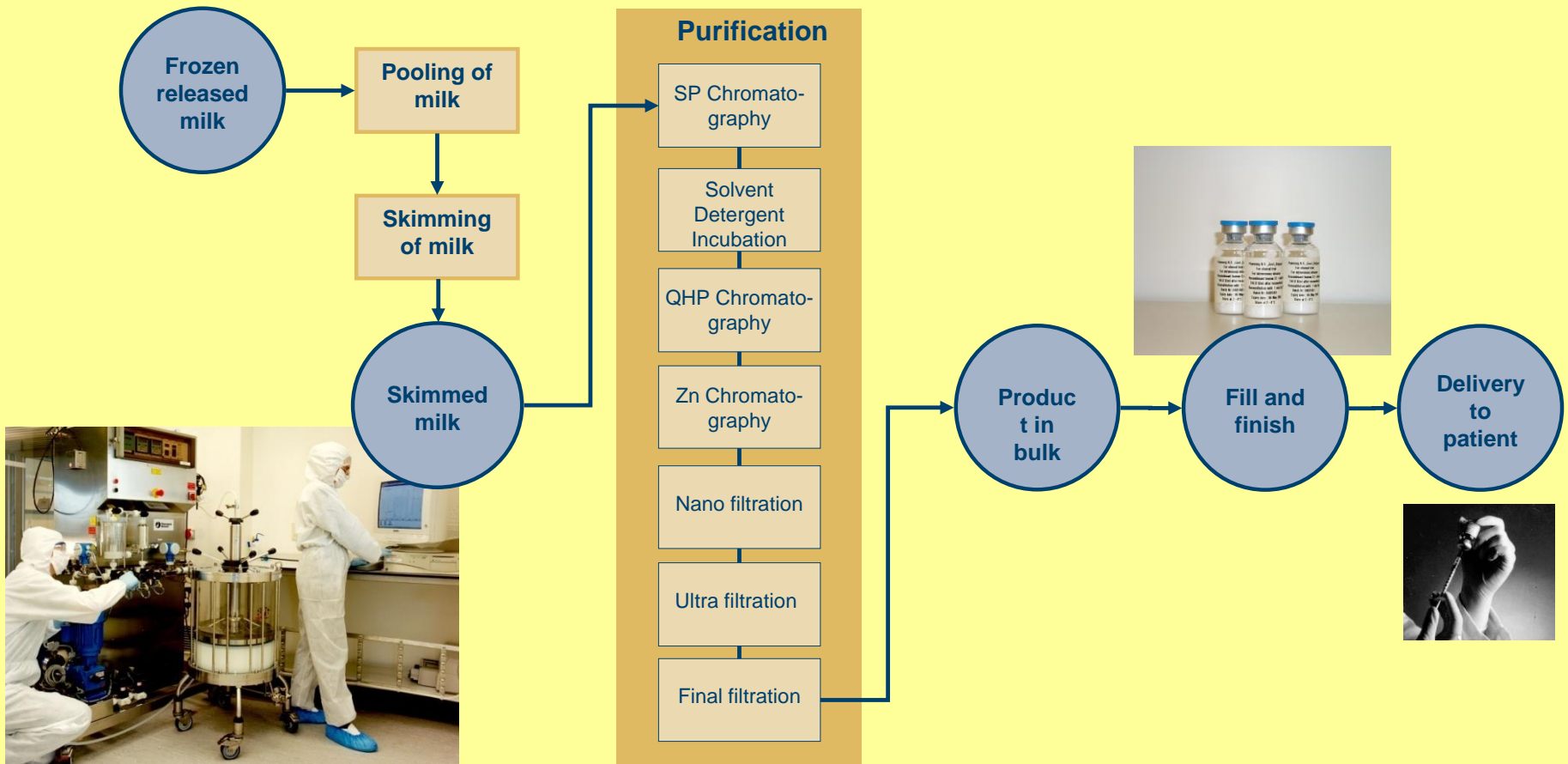
- **150 g tej fejésenként**
- **14 liter per nyúl/év (7 ciklus)**
- **Munkaigényes fejés**
- **Csaknem teljesen mentesek a masztitisztől**

Hormon kezeléssel kiváltott tejelválasztás

A rekombináns fehérje tisztítás lépései

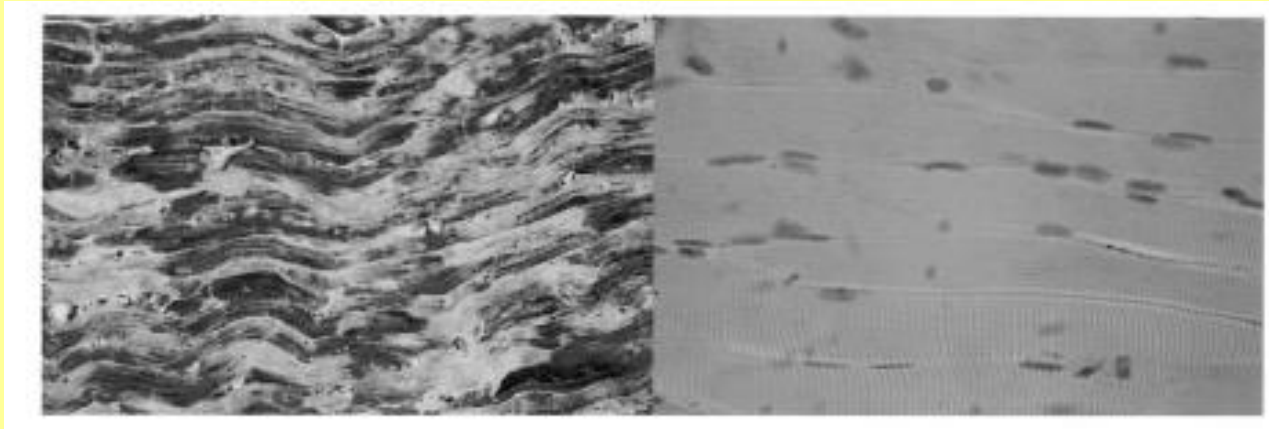

A POMPE BETEGSÉG KEZELÉSE REKOMBINÁNS HUMÁN α -GLUCOSIDASE-AL

(Van den Hout et al. Pediatrics 113. 448. 2004.)

- A Pompe disease örökletes glycogen tárolási rendellenesség, melyet savas α -glucosidase hiány okoz
- A „klasszikus” gyerekkori formája 6-8 hónapos korban halált okoz
- Az izomerő gyengülése következtében a gyerekek sem ülni sem járni nem tanulnak meg
- Klinikai kísérletek eredményei, négy a betegség súlyos formája által érintett beteg gyermekben
- Az enzim pótló terápiára ebben az esetben nyúltejben termelt, tisztított rekombináns savas α -glucosidase-t használtak

Transzgenikus nyúltejben termelt alfa glukozidáz enzimpótló terápia hatása az izomszerkezetre

Nyilvánvaló javulás már tizenkét hét kezelést követően vett biopszia mintában

**Alfa glukozydáz
enzimpótló terápiában
részeseült betegek
mozgáskéességének
javulása**

Beteg 1: 4.5 éves

Beteg 2: 19 hónapos

α-GLUCOSIDASE FELVÉTELE AZ IZOMBAN ÉS A GLIKOGÉN TÁROLÁSI RENDELLENESSÉG KORREKCIÓJA

Patient	t = 0	t = 1	t = 2	t = 3
α-Glucosidase activity				
1	0.2/0.4	4.9/3.7	27.4/29.3	27.1/25.8
2	0.3/0.3	2.7/3.1	8.0/9.5	28.9/12.1
3	0.2/0.7	2.1/3.8	13.0/7.4	8.2/8.9
4	0.4/0.2	2.7/1.8	16.2/11.3	5.8/4.4
Control	8-40			
Glycogen concentration				
1	747/1022	755/1351	892/1440	86/503
2	2810/2543	3270/3199	2450/3190	2460/3020
3	1650/1397	2330/1847	2020/2440	2300/2550
4	3690/2720	4630/3700	3060/2720	2130/2310
Control	30-180			

Pharming rekombináns fehérjék nyúltejből 2015

Product Commercialisation and Pipeline

	Pre-Clinical	Clinical Dev.	Registration	Market
Ruconest				
PHARMING Ruconest EU 				
HAE Paediatrics				
Ruconest US 				
Additional Indications				
Prophylaxis of HAE				
Acute Pancreatitis				
Delayed Graft Kidney Function				
Other IRI Indications				

	R&D	Pre-Clinical	Clinical Dev.	Registration	Market
New Projects					
Factor VIII 					
Alpha-Glucosidase					
Alpha-Galactosidase					

HAE= hereditary angioedema

A RUCONEST/RHUCIN A MÁSODIK TR HÁZIÁLLATTAL TERMELTETETT REKOMBINÁNS HUMÁN FEHÉRJE, AMELY PIACRA KERÜLT/ az első kecsketejből/

GMO NYÚLTEJBEN TERMELIK= BIOFARMING

- **C1 inhibitor: komplement rendszer aktiválódásának egyik gátló faktora**
- **Bovine alfas1-kazein promóter-humán c1 inhibitor gén**
- **12g/l spf állományú nyulak tejében, folyamatos egészségügyi kontroll**
- **Felhasználási területek: örökletes angioödéma**
- **Ellenanyag közvetített vese kilökődés megelőzése, transzplantációt követően**

SAJÁT BIOFARMING EREDMÉNYEINK
MEZŐGAZDASÁGI BIOTECHNOLÓGIAI KUTATÓKÖZPONT
GÖDÖLLŐ

TRANSZGENIKUS NYÚLTEJBEN TERMELT FEHÉRJÉK

- **Humán VIII véralvadás faktor**
/Hiripi et al. DNA and Cell Biology 22. 41-45. 2003/
- **Humán szöveti nem specifikus alkalikus foszfatáz (TNAP)**
/Bodrogi et al. Transgenic Research 15. 627-636. 2006/
- **Fenilalanin mentes kappa kazein**
*/Baranyi et al. J. Biotechnology 128. 383-392. 2007,
Bender et al. Physiol Res. 64(5):731-8. 2015 /*

**TRANSZGENIKUS NYÚLMODELLEK
LÉTREHOZÁSA GYÓGYHATÁSÚ FEHÉRJÉK
EMLŐSZÖVETSPECIFIKUS TERMELTETÉSÉRE**

HUMÁN VIII VÉRALVADÁSI FAKTOR

**HEMOFILIA A X KROMOSZÓMÁHOZ KÖTÖTT
VÉRZÉSI RENDELLENESÉG**

GYAKORISÁGA 1-2/10000 FÉRFI

**A LEGNAGYOBB ÉS LEGKOMPLEXEBB FEHÉRJE AZ
EMLŐSZÖVETBEN KIFEJEZTETNI KIVÁNTAK KÖZÜL**

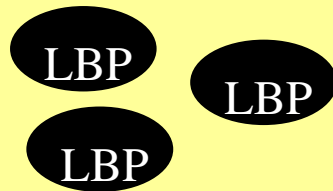
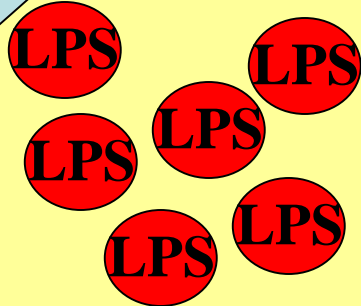

Csoportunk sikerrel állított elő olyan transzgénikus nyulat amelyik a tejébe humán szövet nonspecifikus alkalikus-foszfátázt /TNAP/ termel.

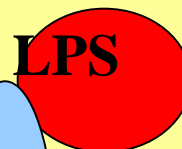
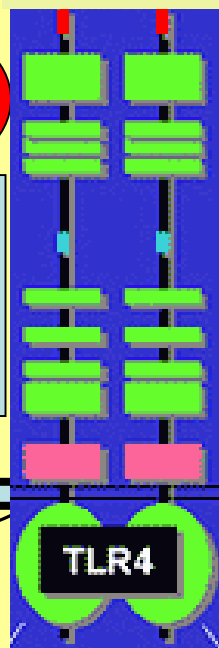
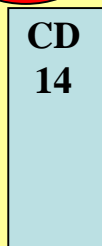

Bodrogi et al.: High level expression of tissue non-specific alkaline phosphatase in the milk of transgenic rabbits. Transgenic Research 15:627-636.9. 2006

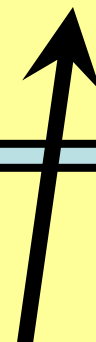
G-
baktérium

Gyulladásos folyamatok
Immensejtek aktiválódása

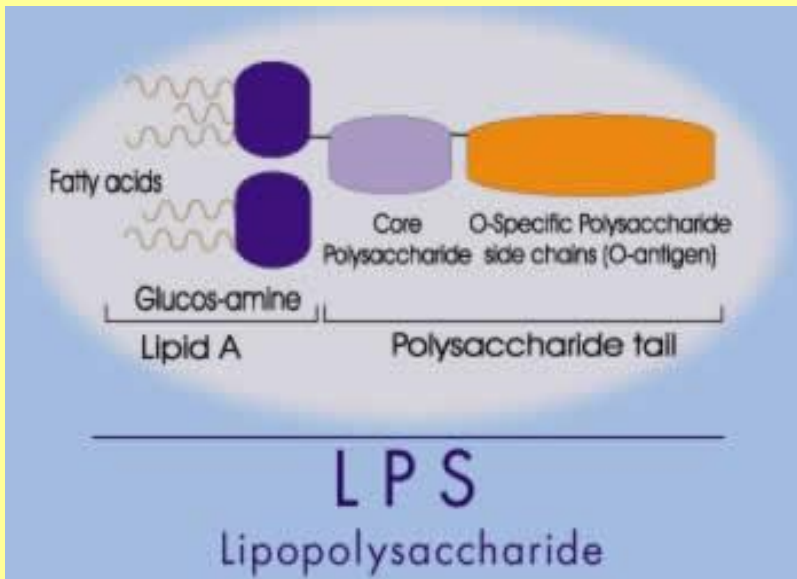
TNF-Alfa
IL-1
IL-6

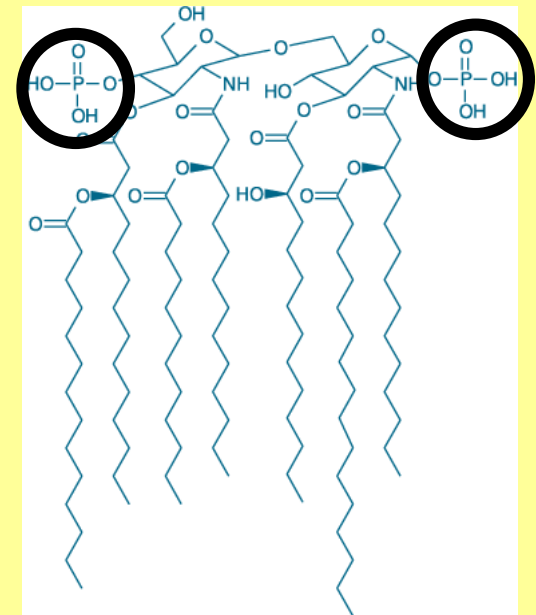
Makrofágok
Monociták
Neutrofil gr

MIÉRT VAN SZÜKSÉG TNAP-RA?

- A szepszis, azaz vérmérgezés fő okozója a Gram negatív baktériumok endotoxinja, azaz lipopoliszacharidja (LPS)
- A molekula toxicitásáért a lipid-A régió a felelős.
- Az alkalikus foszfatáz fiziológias körülmények között defoszforilálja és ennek következtében hatástalanítja az LPS-t.
- Az alkalikus foszfatázok közül a TNAP-nak a leghosszabb a féléletideje, és ez a típus fordul elő a vérkeringésben

LIPID A

AZ ALKALIKUS FOSZFATÁZOK TÍPUSAI

1. vékonybél specifikus (IAP)
2. méhlepény specifikus (PLAP)
3. csírasejt specifikus (GCAP)
4. szöveti nem- specifikus (TNAP)

A TNAP előfordulása és szerepe

Számos szövetben megtalálható (csont, porc, vese proximális tubulusai, fibroblasztok, kapilláris endothel sejtek stb.)

Feladatai

1. csont mineralizáció (hipofoszfátázia)
2. máj és B6 vitamin metabolizmus
3. extracelluláris funkciók
4. sejt differenciáció
5. védelmi rendszer és méregtelenítési funkciók

ALKALIKUS FOSZFATÁZOK EDDIGI ALKALMAZÁSAI SZEPSZIS PREVENCIÓBAN

Letális dózisú E. coli (IP) + 1.5 unit calf intestinal (CIAP).

Mortalitás 80 %-ról 20 %-ra **csökkent.**

100 U/kg CIAP 50 percen keresztül 0.2 µg LPS mellett (IV).

LPS indukálta **TNFα szint** 84-100 %-kal **alacsonyabb** volt a kezeletlenhez képest.

2 órával a szepszis indukciót követően (orális) 60 U/kg bovine intestinal (bIAP majd 20U/kg/óra 15 órán keresztül).

Túlélési idő megnőtt 23,8 órára az átlagos 17 órától,
IL-6 cc csökkent

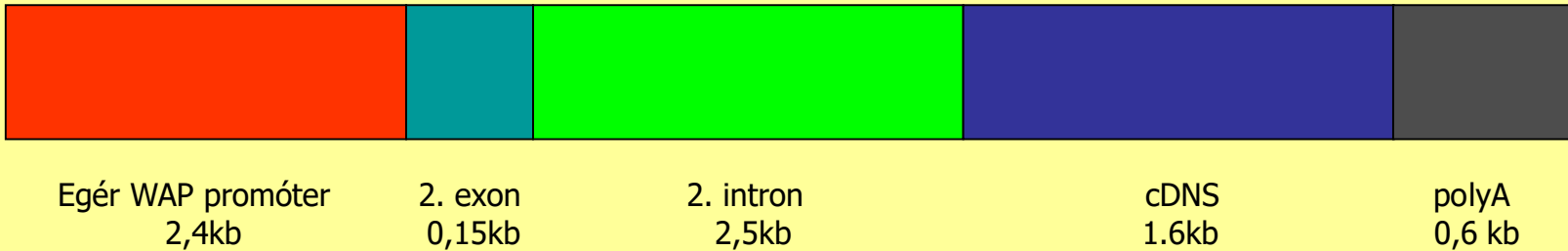
67.5 U/ kg IAP infúzióban első 10 perc

Majd a következő egy napban összesen 132.5 U/kg.

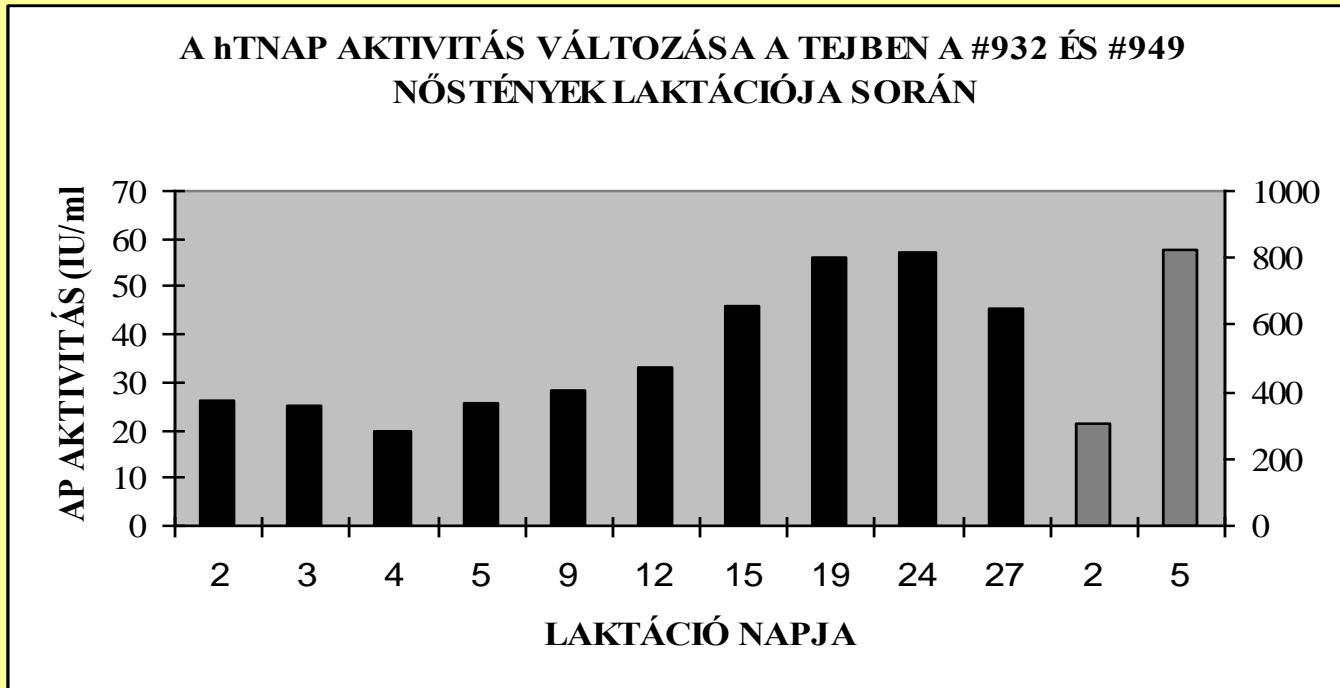
Mortalitás csökkent 36 %-ról 24 %-ra

BIAP alkalmazása bypass sebészeti műtéteknél klinikai IIIa fázisban

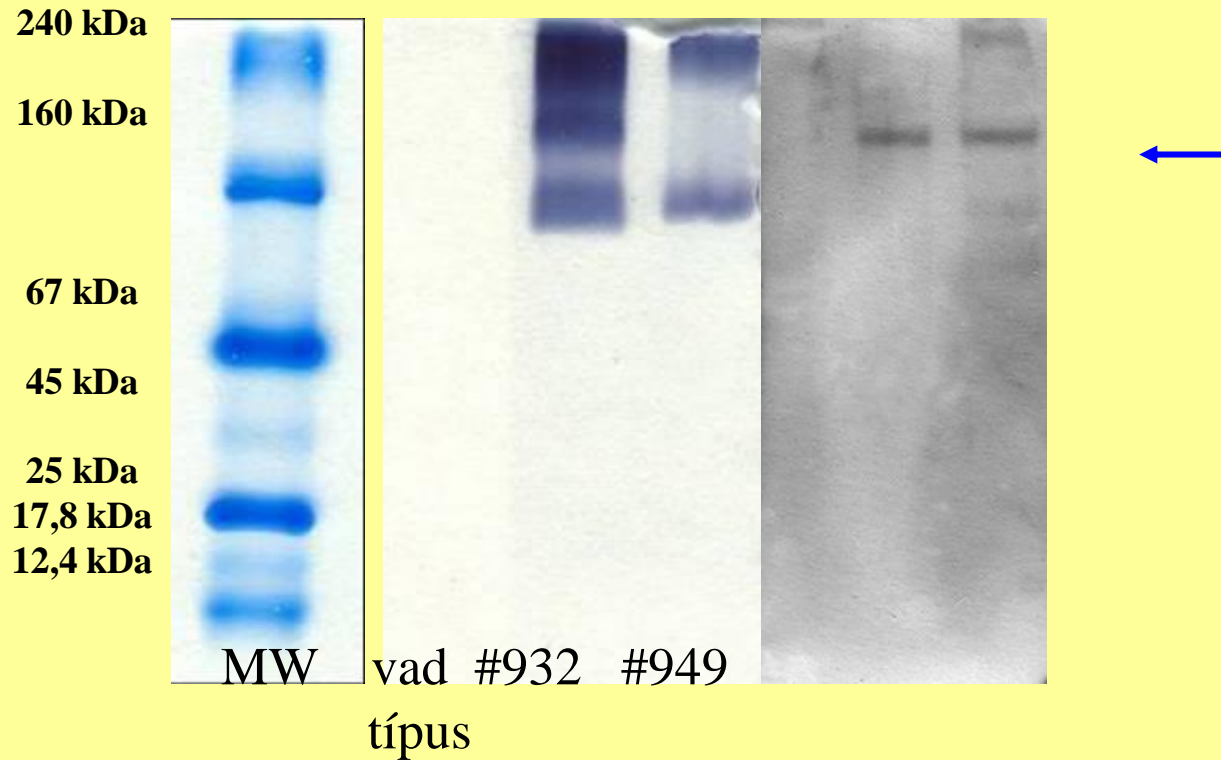
A pWAP-hTNAP expressziós vektor

- **Az egér savó savas fehérje (mWAP) promóter**
- **A hTNAP gén 2. intronja**
- **teljes cDNS**
- **A pCR3.1 plazmidből származó bGH-polyA**

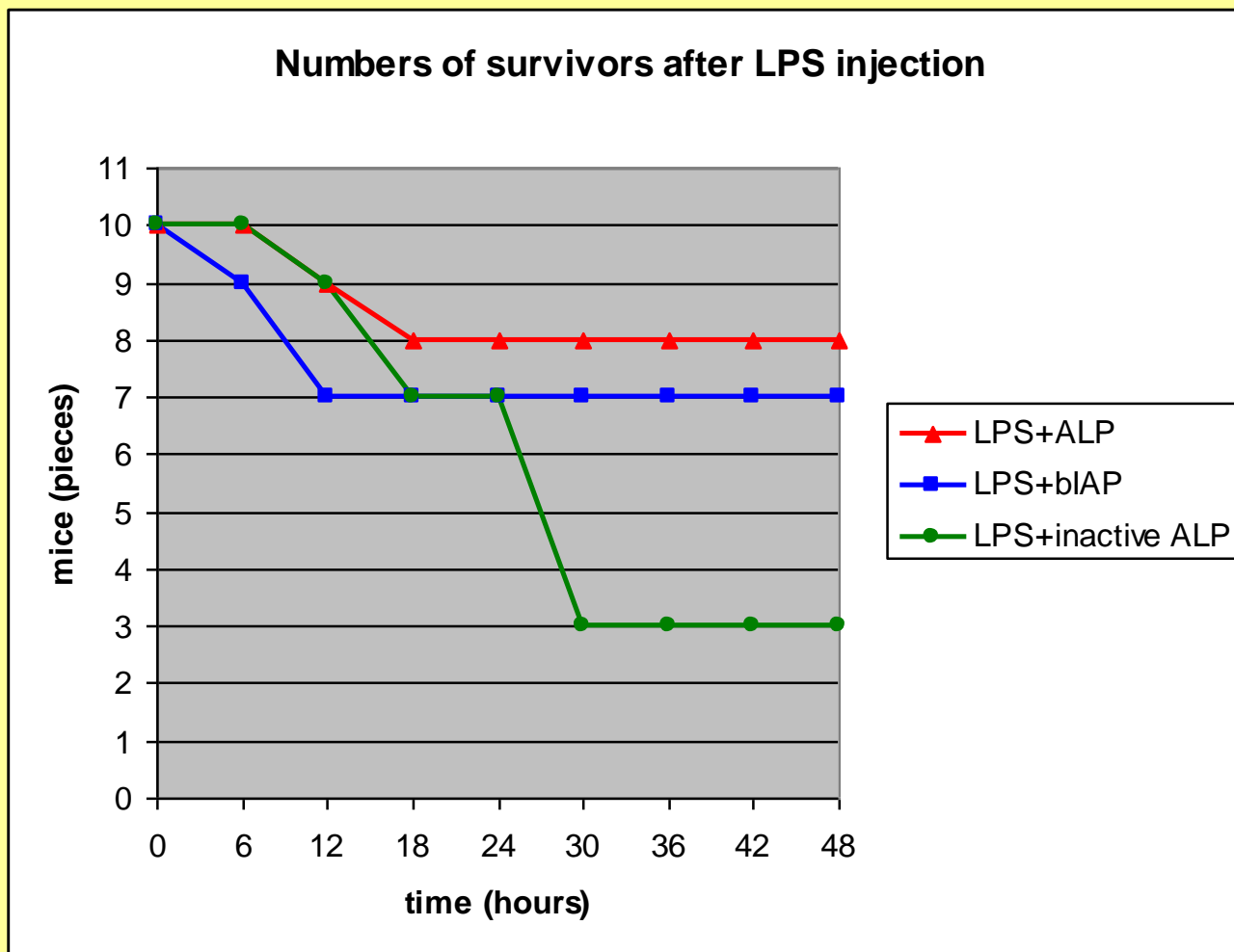

REKOMBINÁNS HUMÁN TNAP KIMUTATÁSA NYÚLTEJBŐL

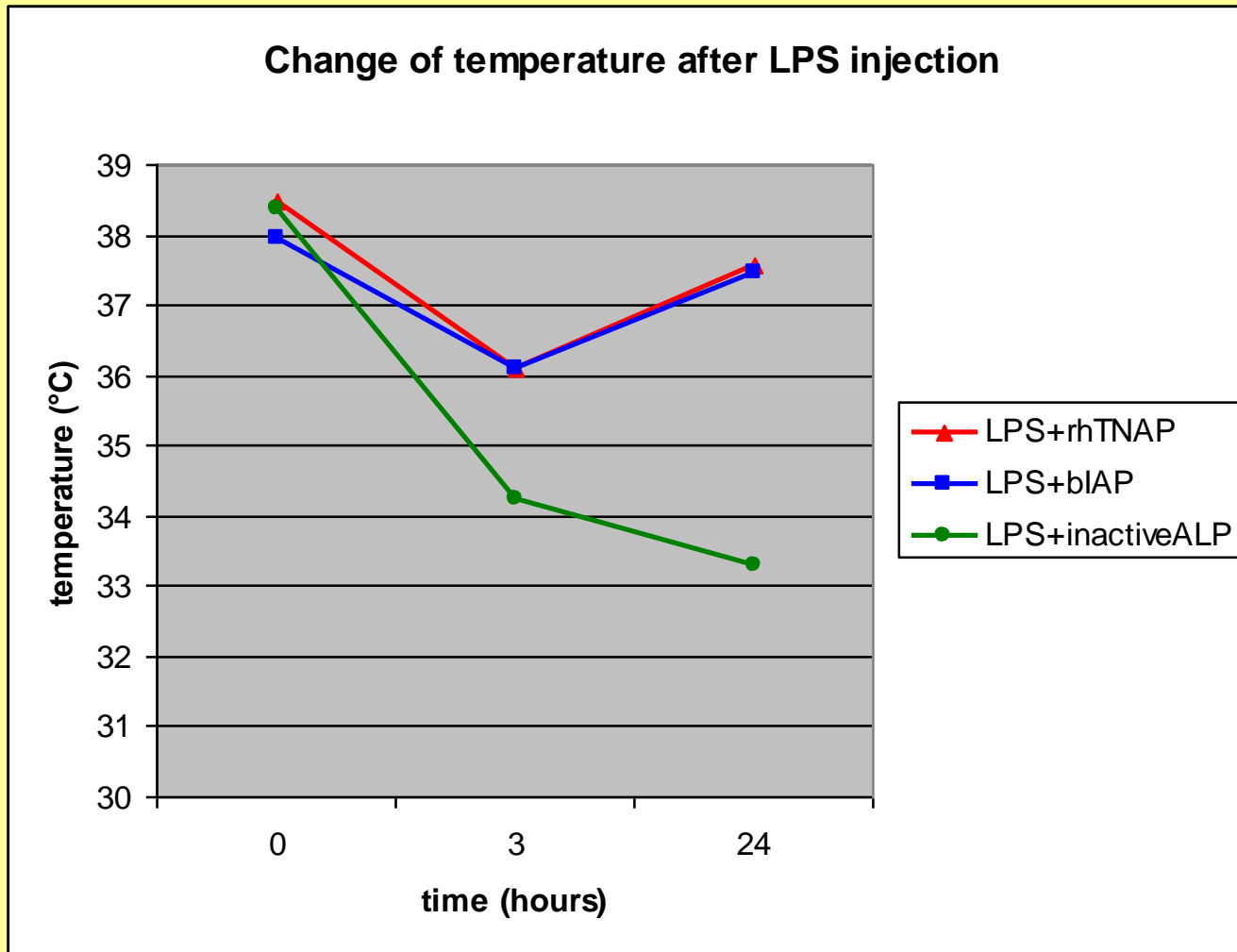
- AP aktivitást kizárólag a transzgénikus állatok tejében detektáltunk
- Az AP aktivitása a 932-es nőstény tejében sokkal kifejezettebb, mint a 949-es vonal nőstény tejében.
- A vad típusú nőstény tejében egyáltalán nem detektáltunk TNAP aktivitást.

NYÚLTEJBŐL TISZTÍTOTT TNAP HATÁSA EGÉR SZEPSZIS MODELLEN AZ ÁLLATOK TÚLÉLÉSÉRE

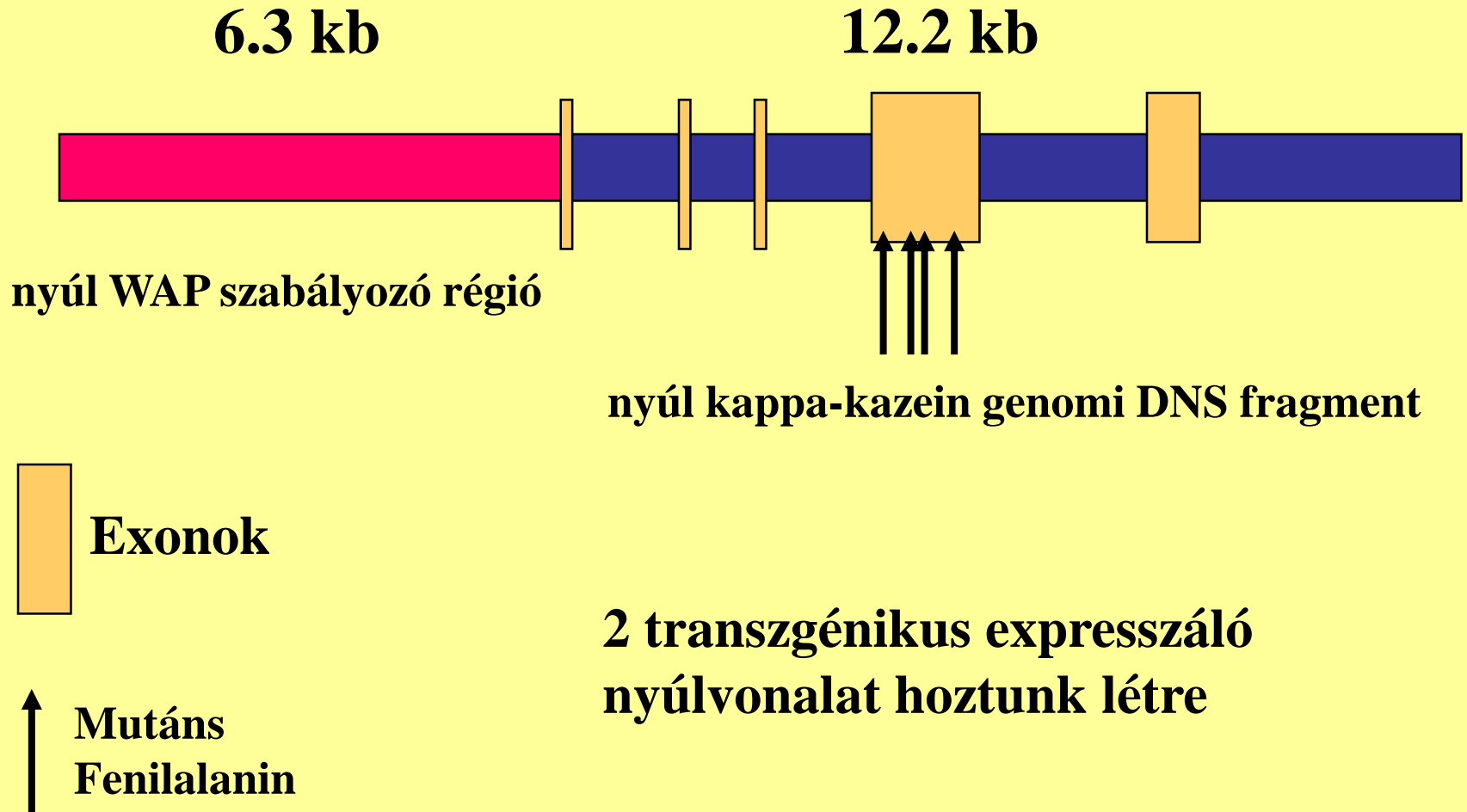
NYÚLTEJBŐL TISZTÍTOTT TNAP HATÁSA EGÉR SZEPSZIS MODELLBEN A TESTHŐMÉRSÉKLETRE

KISÉRLETI ÁLLATMODELL
FENILALANIN MENTES KAPPA KAZEINT TERMELŐ
TRANSZGENIKUS NYÚL ELŐÁLLÍTÁSA

- **TÁVLATI CÉL: EGY SPECIÁLIS POPULÁCIÓ /FENILKETONUREÁS BETEGEK/ ÉLETMINŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA FENILALANIN MENTES ÁLLATI EREDETŰ FEHÉRJÉVEL /GMO TEJTERMÉK/**
- **EBBŐL MEGVALÓSULT: A TEJ EGYIK ALKOTÓRÉSZE A KAPPA KAZEIN AMINÓSAVÖSSZETÉTELÉNEK MEGVÁLTOZATÁSA A FENILALANIN AMINÓSAVAK KICSERÉLÉSE, MAJD A MUTÁNS GÉN MIKROINJEKTÁLÁSÁVAL TRANSZGENIKUS NYÚL ELŐÁLLÍTÁSA**
- **A TRANSZGENIKUS NYÚLTEJBEN TERMELŐDŐ FENILALANIN MENTES KAPPA KAZEIN KIMUTATÁSA ÉS ELVÁLASZTÁSA A „VAD” TIPUSÚ KAPPA KAZEINTŐL**

A génkonstrukció

Nyúl kappa kazein PCR mutagenesis

Az érett fehérje összes fenilalanint kódoló DNS tripletjét-kivéve azt az egyet amely a kimozin-rennin emésztő helye a transzgénben mutációval megváltoztattuk

	<u>10</u>	<u>20</u>	<u>30</u>	<u>40</u>	<u>50</u>
Rabbit	MMKH F LLLVN	ILAVTLP F LA	ADIQNQEQT	CRENEERL F H	QVTAPYIPVH
Rabbit*	MMKH F LLLVN	ILAVTLP F LA	ADIQNQEQT	CRENEERL Y H	QVTAPYIPVH
	<u>60</u>	<u>70</u>	<u>80</u>	<u>90</u>	<u>100</u>
Rabbit	YVMNRYPQYE	PSYYLRRQAV	PTLNP F MLNP	YYVKPIV F KP	NVQVPHWQIL
Rabbit*	YVMNRYPQYE	PSYYLRRQAV	PTLNP Y MLNP	YYVKPIV V KP	NVQVPHWQIL
	<u>110</u>	<u>120</u>	<u>130</u>	<u>140</u>	<u>150</u>
Rabbit	PNIHQPKVGR	HSHP FF MAIL	PNKMQDKAVT	PTTNTIAAVE	PTPIPTTEPV
Rabbit*	PNIHQPKVGR	HSHP S FMAIL	PNKMQDKAVT	PTTNTIAAVE	PTPIPTTEPV
	<u>160</u>	<u>170</u>	<u>180</u>		
Rabbit	VSTEVIAEAS	PELIISPETT	TEATAASAAA		
Rabbit*	VSTEVIAEAS	PELIISPETT	TEATAASAAA		

KISÉRLETI ÁLLATMODELL

FENILALANIN MENTES KAPPA KAZEINT TERMELŐ TRANSZGENIKUS NYÚL ELŐÁLLÍTÁSA

Ms marker

82BKK

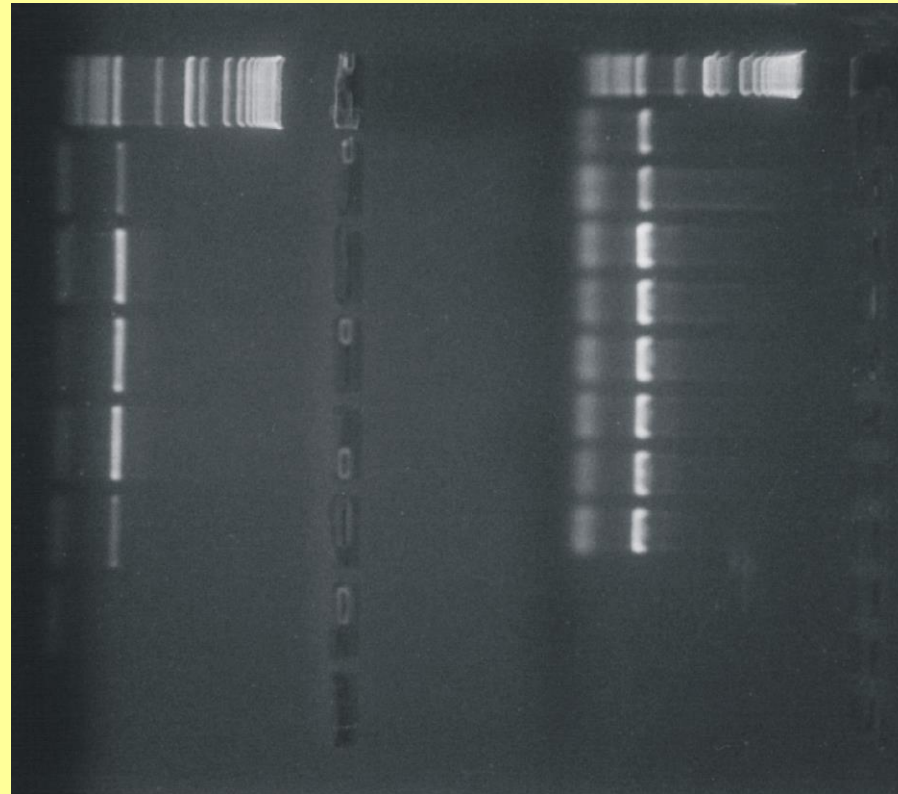
36BT

36JKK

36JAK

50/399

- kontrol

Ms marker

63JKK

50BBA

50JKK

50JBK

50JBA

95BKA

95JKK

95JAK

**A WAP-MKAPPA TRANSZGENIKUS ALAPÍTÓK AZONOSÍTÁSA PCR-EL ÉS A
TRANSZGÉN ÖRÖKLŐDÉS BIZONYÍTÁSA AZ UTÓDOKBAN**

Alapítók: 82BKK,63JKK,50/399;

Utódok: 36BT,36JKK,36JAK,50BBA,50JKK,50JBA,95BKA,95JKK,95JAK

Kvantitatív real time PCR módszer az integrálódott transzgén kópiaszámának meghatározására

- Korábban alkalmazott módszerek: dot blot vagy southern blot
- q-PCR: alkalmas génmódosított állatoknál a genomba integrálódott transzgén kópiaszámának meghatározására.

Előnyei: gyorsabb
pontosabb
biztonságosabb

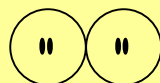
Hátránya: drágább (gép, reagensek)

Fenilalanin-szegény kappa kazeint hordozó génmódosított nyúlvonalak

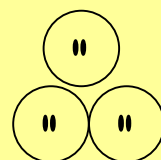
Vad típus

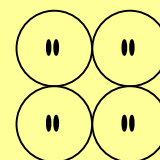
50 ng

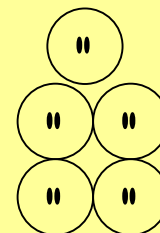
100 ng

150 ng

200 ng

250 ng

DNS/reakció
k-kazein kópia/sejt
Ct

2 kópia
24,5

4 kópia
23,4

6 kópia
23,1

8 kópia
22,6

10 kópia
21,6

Transzgénikus

50 ng

50 ng

DNS/reakció
Ct
Vonal
Kópiaszám

22,7

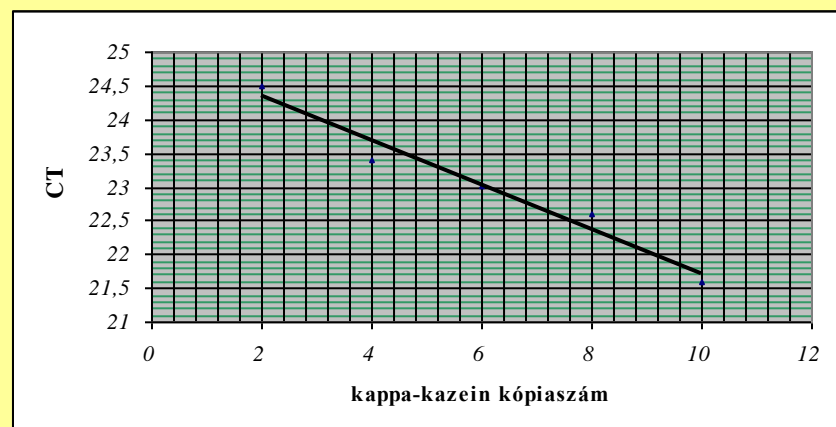
23,2

82-es

63-as

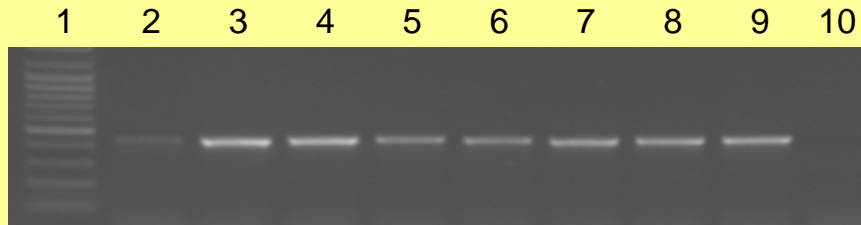
6

3

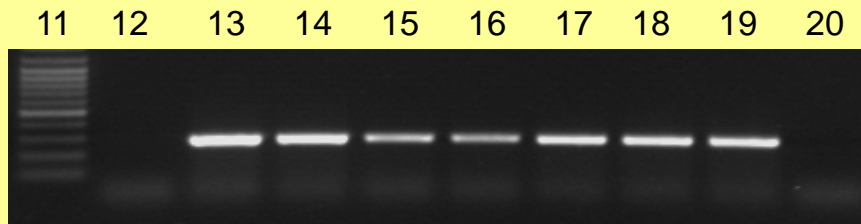
A TRANSZGÉN DETEKTÁLÁSA RNS SZINTEN

A

← 490 bp Kontrol

B

← 349 bp Tg specifikus jel

-K Laktáció különböző napjai víz

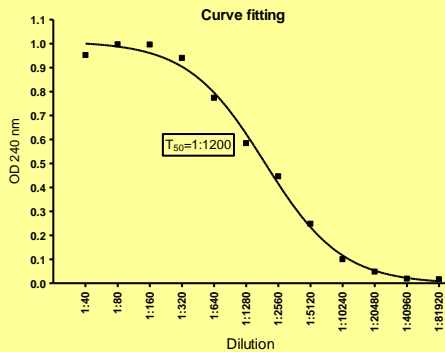

A mutáns kappa kazenre specifikus **polyklonális** peptid ellenanyag termeltetése

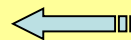
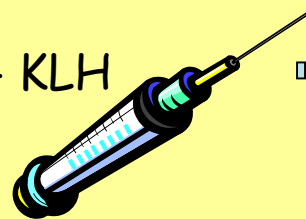
sheep	LNYYQQRPVALINNQ F LPYPYAKPVA V RSAQTLQWQVLPNAVPAKSCQDQPTAMARHP	120
goat	LNYYQQRPVALINNQ F LPYPYAKPVA V RSAQTLQWQVLPNTVPAKSCQDQPTTLARHP	120
cattle	LNYYQQKPVALINNQ F LPYPYAKPAA V RSAQILQWQVLSNTVPAKSCQAQPTTMARHP	120
gpig	PSYYQNRASVPINNP Y LCHLYYVPSFV L WAQGQIPKGPVSTD-----IHQSTMQYHQ	112
rat	PIYYHYRTSVPVS- P YAYFPVGLKLLL L RSAQILKWQMPN-----FPQPVGVPH	109
rabbit	PSYYLRRQAVPTLNP F MLNPYVVKPIV F KPNVQVPHWQILPN-----IHQPKVGRHS	112
rabbit*	PSYYLRRQAVPTLNP Y MLNPYVVKPIV V KPNVQVPHWQILPN-----IHQPKVGRHS	112

κ -CN (P283)

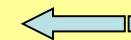
CNP **Y**MLNPYVVKPIV**V**KP (74-90, +C, 18 aa)

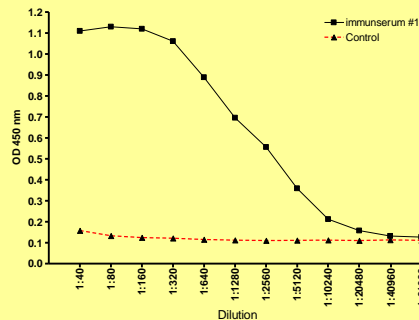
Peptide - KLH

ELISA

Immunserum

A mutáns kappa kazein kimutatása a transzgenikus nyulak tejében

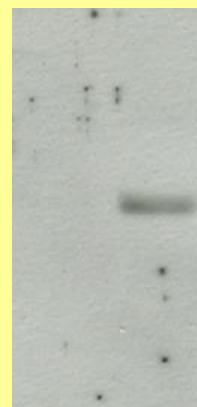
K TR

← 29kDa

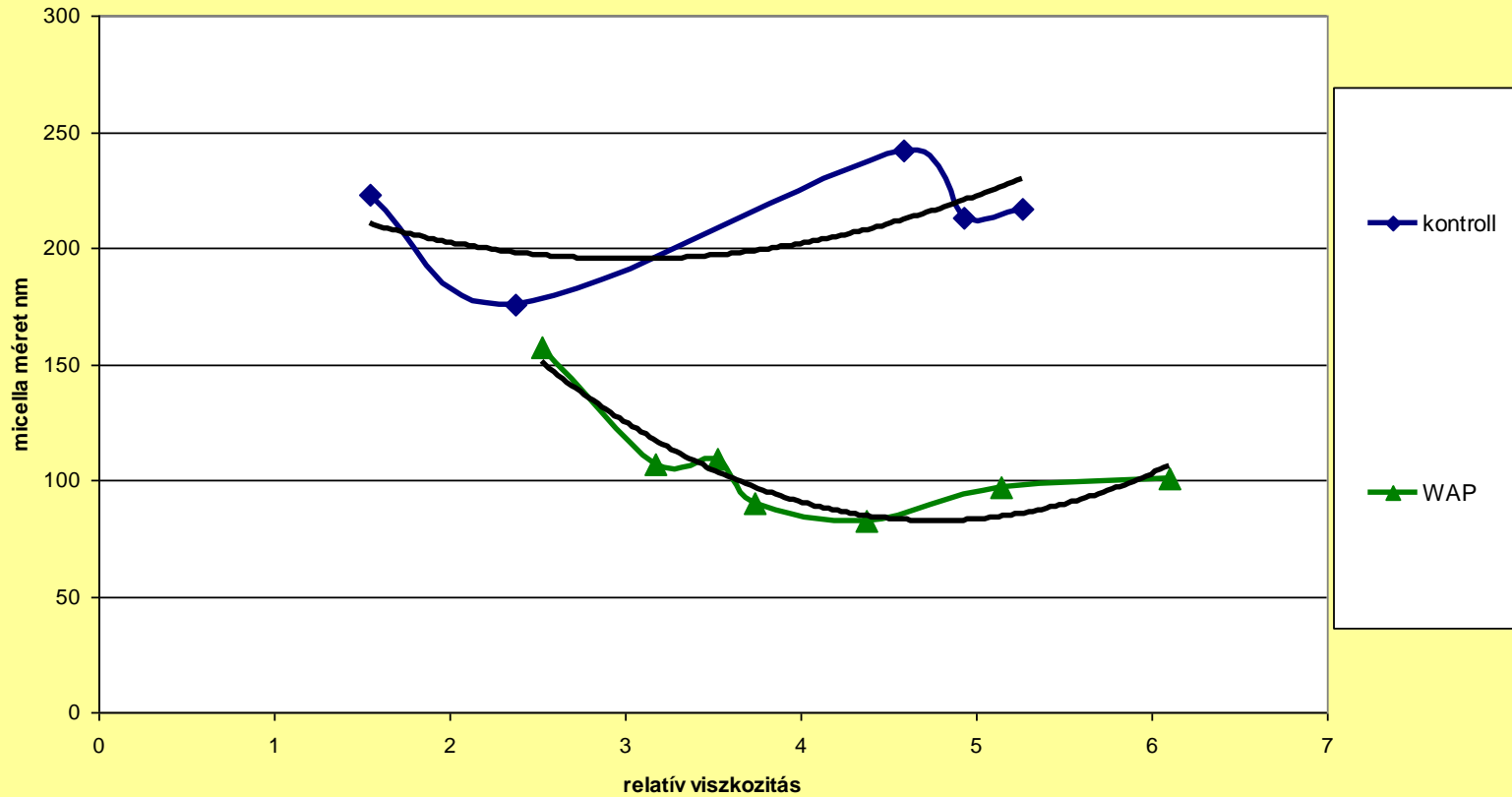
Kappa-kazein antitest

K TR

← 29kDa

Mutáns spec. antitest

**MUTÁNS KAPPA KAZEINT TERMELŐ (82BKK és 63JKK) ÉS
KONTROLL NYÚLTEJEK KAZEIN MICELLA MÉRETE ÉS
VISZKOZITÁSA**

Kimozin emésztés és micella méret

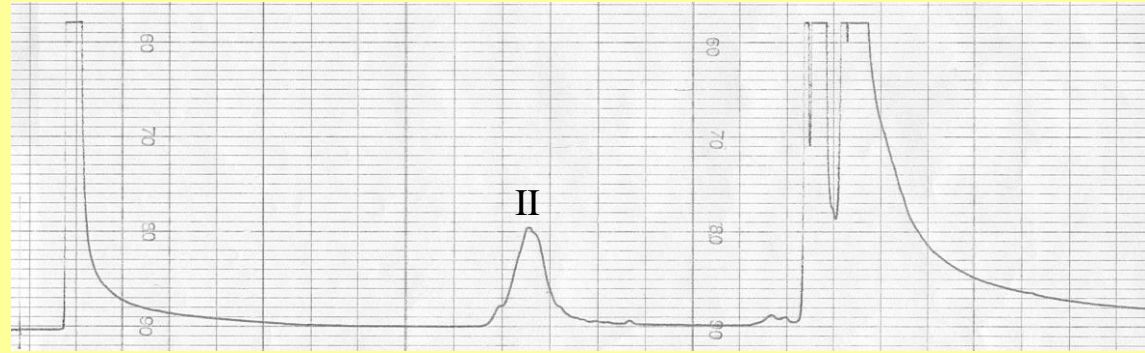
Mivel a kimozin emésztési hely mellett egy fenilalanint (115. aminósav) megváltoztattunk, megvizsgáltuk, hogy a tej megalvad-e és ezt meg tudtuk erősíteni

RABBIT VONAL	MICELLA (NM)
KONTROLL	179 ± 28 (22)
#63 HEMIZYGOUS	113 ± 31 (6)
#82 HEMIZYGOUS	98 ± 11 (5)
#82 HOMOZYGOUS	110 ± 9 (5)

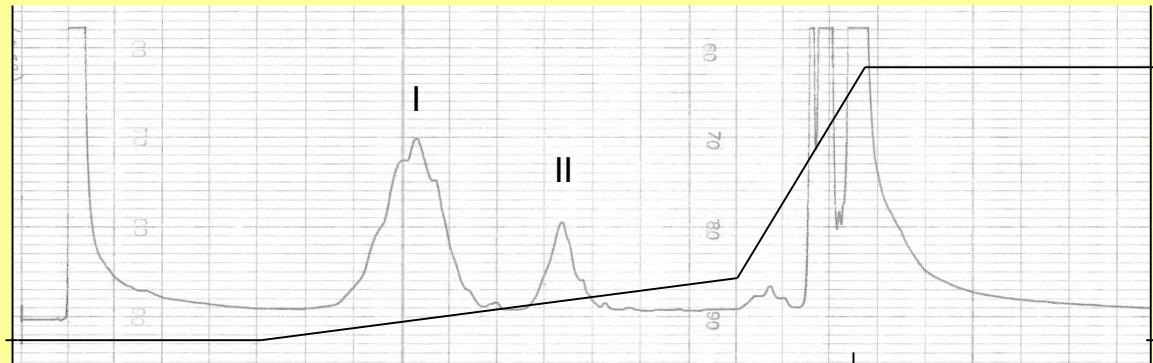
Mivel a micella méret a transzgenikus nyulak tejében kisebb lett, ez bizonyítja, hogy a rekombináns fehérje funkcionális és beépült a micellákba

A mutáns fehérje tisztítása HPLC-vel

Normál nyúltej

Transzgénikus
nyúltej

Mutáns forma   Normál fehérje

A GENETIKAILAG MÓDOSÍTOTT HÁZIÁLLATOK JÖVŐBENI SZEREPE A FUNKCIONÁLIS TEJTERMÉKEK ÉS GYÓGYHATÁSÚ FEHÉRJÉK ELŐÁLLÍTÁSÁBAN

- **NAGY MENNYISÉGBEN, GAZDASÁGOSAN TERMELTETHETŐ TÁPLÁLÉKKIEGÉSZÍTŐK PL ANTIBAKTERIÁLIS HATÁS**
- **SPECIÁLIS POPULÁCIÓK IGÉNYÉT KIELÉGÍTŐ TEJTERMÉKEK PL. TEJCUKOR ÉRZÉKENY, TEJALLERGIÁS, FENILKETONUREÁS**
- **VÉRSZÉRUMBÓL KIVONT GYÓGYHATÁSÚ FEHÉRJÉK HELYETTESÍTÉSE A TRANSZGENIKUS HASZONÁLLATOK TEJÉBEN TÖRTÉNŐ TERMELTETÉSEL**

GYÓGYHATÁSÚ FEHÉRJÉK TERMELTETÉSE

GYÓGYHATÁSÚ FEHÉRJE	GÉNKONSTRUKCIÓ	ÁLLATFAJ	TERMELT FEHÉRJE (g/ltr maximum)
SZÖVETI PLAZMINOGÉN AKTIVÁTOR	KECSKE β-KAZEIN-gDNS	EGÉR KECSKE	6 8
ANTITROMBIN III	KECSKE β-KAZEIN-gDNS	EGÉR KECSKE	10 14
α1-ANTITRIPSZIN	KECSKE β-KAZEIN-gDNS	EGÉR KECSKE	35 20
α-LAKTALBUMIN	HUMÁN α-LAKTALBUMIN	SZARVASMARHA	2.4
α-GLUKOZIDÁZ	SZARVASMARHA α-s1-KAZEIN-gDNS	EGÉR NYÚL	2 5

ATryn®,

ANTITHROMBIN /AT/ AZ ELSŐ GMO ÁLLAT /KECSKE/ TEJÉBŐL KIVONT GYÓGYHATÁSÚ EMBERI FEHÉRJE, MELY FORGALOMBA KERÜLT

- **2006-ban az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) a hozzájuk benyújtott adatok alapján engedélyezte, hogy a gyakorlatban is alkalmazzák azt az eljárást, amelynek során kecskékkal termeltetnének egy véralvadási rendellenességgel járó betegség kezelésében alkalmazott emberi fehérjét**
- **Az állati eredetű gyógyszer nagy előnye a vérplazmából nyert fehérjével szemben, hogy egy genetikailag módosított kecske előállításához mindössze 18 hónapot vesz igénybe, és egyetlen kecske egy év alatt 90 000 emberi vérplazmagyűjteményben található fehérjének megfelelő mennyiséget képes termelni.**
- **Az anti-thrombin (AT) nevű véralvadásgátló fehérje megakadályozza az erekben a vérrögök képződését- engedélyezték alkalmazását a heparin rezisztens betegek szív bypass műtétjeiben**

AZ EGÉSZSÉG MEGŐRZÉSÉT CÉLZÓ ÚJGENERÁCIÓS TEJTERMÉKEK

FUNKCIONÁLIS TÁPLÁLÉKKIEGÉSZITŐK

- **AZ IMMUNRENDSZER ERŐSÍTÉSE:VÉDELEM A PATOGÉNEK, TOXINOK ÉS SZENNYEZŐANYAGOK ELLEN**

LAKTOFERRIN, LIZOZIM, ANTIBAKTERIÁLIS PEPTIDEK

**KEDVEZŐ HATÁSÚ MIKROORGANIZMUSOK /LACTOBACILLUS, BIFIDOBACERIA/
NÖVEKEDÉSÉNEK SERKENTÉSE**

**ÚJ EDDIG MÉG NEM VIZSGÁLT TEJALKOTÓRÉSZEK PL. GANGLIOZIDOK
SPECIFIKUS PATOGÉN BAKTÉRIUM KÖTŐ KÉPESSÉGÉNEK MEGISMERÉSE
ÉS ALKALMAZÁSA**

JOGI ÉS ETIKAI PROBLÉMÁK A TRANSZGENIKUS ÁLLATOK LÉTREHOZÁSÁHOZ KAPCSOLÓDÓAN

-törvényi szabályozás Magyarországon

-a transzgenikus állatok hatása a természetes populációkra esetleges elszabadulásuk következményeként

-a közvélemény elfogadó készségének befolyásolása

-transzgenikus állati eredetű élelmiszerekkel kapcsolatos biztonsági előírások 2015-ben korlátozott körülmények között, de engedélyezték az első fogyasztásra szánt GMO állat a gyors növekedésű AquAdvantage lazac forgalomba hozatalát
<http://www.fda.gov/NewsEvents/Newsroom/PressAnnouncements/ucm473249.htm>

-etikai megfontolások

-szabadalmi védettség, elmélet és a jelenlegi gyakorlat

Etikai megfontolások alapelve a 3 R koncepciója

- 1959 – William Russell és Rex Burch: The principles of humane experimental technique
- ✓ **helyettesítés** (replacement)
- ✓ **csökkentés** (reduction)
- ✓ **finomítás** (refinement)

Helyettesítés – lehetőségek

- *in vitro* módszerek
- nem vagy kevésbé érzőképes élőlények
- fizikai-kémiai módszerek
- számítógépes eljárások
- mechanikus modellek
- filmek (oktatás)
- emberkísérletek

Csökkentés – lehetőségek

- az ideális kísérleti állat kiválasztása
- beltenyésztés
- genetikailag módosított állatok használata
- a kísérleti állatok egészségi állapota
- a kísérlet megtervezése
- megfelelő statisztikai módszerek alkalmazása

Finomítás – lehetőségek

- a kutatók és gondozók képzettsége
- a kísérlet végpontjának körültekintő meghatározása és pontos betartása
- az állatok tanítása
- megnyugtató, érzéstelenítés és fájdalomcsillapítás, eutanázia
- az állattartás megfelelő körülményei

AJÁNLOTT IRODALOM

- **Genetikailag módosított élőlények (gmo-k) a tények tükrében**
ISBN 978-963-08-106;Barabás Zoltán Biotechnológiai Egyesület, 2011
- **Animal transgenesis: an overview.** Gama Sosa et al. [Brain Struct Funct.](#) 2010 Mar;214(2-3):91-109.
- **The potential impact of new generation transgenic methods on creating rabbit models of cardiac diseases**
Bosze et al. [Prog Biophys Mol Biol.](#)121(2):123-30. 2016.

***KÉRDÉSEIKKEL A bosze.zsuzsanna@abc.naik.hu E-MAIL CÍMEN
KERESSENEK MEG***

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!